קו לתושב

שבועון המושבים וההתיישבות הכפרית ■ מס' 803 ■ 3 באוקטובר 2013 ■ כ"ט בתשרי תשע"ד

יש לכם קואופ שופ בכפר ליד הבית? הרווחתם!

קואופ שופ בכפר תנועת המושבים בישראל

ראה עמ' 11

אלמגור

היאחזות הנח"ל על מורדות רמת כורזים כאבה את שני חלליה הראשונים ב-1963, כשנתיים לאחר העלייה על הקרקע. לזכרם, חצב הפסל מרדכי כפרי מנהלל אנדרטה בסלעי בזלת שחורים, שהוצבה בשער המושב. 50 שנים לאחר נפילת אבינועם ואבי שבו החברים אל "תל חי של המושבים" ■ דפנה מאור, עמ' 16

לפרטים:
נייד: תום-050-3200084 ● משרד: 04-6537231
אתר: www.scope-t.com ● מייל: tom@scope-t.com
מושב מולדת ד.נ גלבוע

scopetech
SECURITY SOLUTIONS

חברת סקופטק מספקת ומתקינה את כל סוגי ההגדרות ומגוון רחב ביותר של מערכות מיגון והתראה בארץ ובעולם.

- גידור חוות לולים לפי דרישת השירותים הוטרינריים.
- גידור התראתי מסוגים שונים.
- מערכות מיגון והתראה .
- גידור חשמלי.
- שערים ועוד מגוון רחב של פתרונות אבטחה.

יישובי עמק חפר יישארו בעמק חפר

ועדת הגבולות בין עיריית נתניה לעמק חפר קיבלה את טענות המועצה האזורית. על פי המלצות הוועדה, יועברו לתחום שיפוט עיריית נתניה מתחם מלון "בלו ביי" ושטח קרקע הנמצא מדרום לכביש 57

אף יישוב מיישובי עמק חפר לא ייצא מתחומי המועצה המקומית לרשות עיריית נתניה. ממסקנות ועדת החקירה לגבולות וחלוקת הכנסות בין עיריית נתניה והמועצות האזוריות עמק חפר, לב השרון וחוף השרון עולה, כי טיעוני המועצה התקבלו במלואם.

הדרישות שהגישה עיריית נתניה למשרד הפנים היו רחבות היקף. נתניה דרשה, כי יעברו אליה 6,916 דונם משטחי עמק חפר, בתוכם היישובים בית ינאי, חבצלת השרון, אביחיל, שטחים נרחבים בין כביש 2 (ממזרח לו) לבית יצחק – שער חפר ושטח מדרום לכביש 57 (בית ליד–נתניה) בין גנות הדר לנורדיה לקצה המזרחי המזרחי של נתניה.

דרישת עיריית נתניה עוררה זעם רב בעמק חפר. ראש המועצה, רני אידן, והיישובים שנכללו בבקשה החל החלו במאבק ציבורי ואליו הצטרפה כל קהילת עמק חפר, שהפגינה, קיימה צעדות מחאה ומאבק משפטי ציבורי ותקשורתי.

בעקבות צעדים אלה, החלה סדרת פגישות בין אידן לראש עיריית נתניה, מרים פיירברג. בקשתה של עיריית נתניה מהמועצה צומצמה מאוד וכללה, בסופו של דבר, רק שני מתחמים קטנים ששטחם הכולל 400 דונם. הסכם שאליו הגיעו הצדדים שימש כבסיס להחלטת הוועדה.

על פי המלצות הוועדה, יועברו לתחום שיפוט עיריית נתניה מתחם מלון "בלו ביי" ושטח קרקע הנמצא מדרום לכביש 57 בסמוך לבור חזן. בעקבות טענת המועצה האזורית, כי תינזק כלכלית ממהלך זה בגלל אי קבלת הארנונה, התנתה הוועדה את העברת השטחים במתווה של חלוקת הכנסות שמקורם במתחמים.

לעניין חלוקת הארנונה מהשטחים הבנויים בשני המתחמים, תעביר עיריית נתניה למועצה סכום שיהיה הגבוה מבין שתי החלופות: הסכום המתקבל כיום משני המתחמים, שהוא כ–1.9 מיליון שקל, או 15% מהכנסות הארנונה הנוספות שיהיו במתחמים.

חיים אלטמן, דובר המועצה האזורית עמק חפר, מסר כי אידן הביע סיפוק רב מהמלצות הוועדה, שיבח את התגייסות היישובים למאבק ואמר, כי זו ההוכחה שכאשר הקהילה מתגייסת כולה למען מטרה משותפת היא תנצח.

מסקנות הוועדה, בראשה עמד פרופסור ערן רזין, כפופות להחלטת ואישור שר הפנים.

עמק חפר. מראה מכיוון "מצפה רמי" בית ראשונים בביתן אהרון

צילום: אלי שני שנילי, ויקישיתוף

> אסתר הצעירה סיימה את לימודיה בסמינר לוינסקי ונשלחה להיות גננת ראשונה בתל עדשים. שם, בשנת 1923, עשר שנים לאחר שהתקבצו במקום חברי ארגון "השומר", נאספה קבוצת משפחות להקים מושב. בעיצומו של החורף הסיע אחד האיכרים את הגננת הצעירה מתחנת הרכבת בעפולה בעגלה רתומה לסוס המדשדש בדרך הבוצית.
> "כאן, בצריף הזה, יהיה גן הילדים", אמרו לה כשהגיעה למושב. הצריף היה בן שתי קומות. ירושה מאנשי "השומר" שגרו בו קודם. בקומה התחתונה הייתה האורווה. ליד הצריף שתי שורות של חושות, שבהן גרו המשפחות
>
> **גם תנאי ההתחלה הקשים של מושב תל עדשים לא מנעו הקמת גן ילדים** ■ עמ' 14

תוכן

על כוס קפה
מלי ברוש מבקשת להחיות את חיי הלילה במושבים, ולא חייבים בירה

8

יום ראשון דיכאון
לכל שבת יש מוצאי שבת, ואחרי החגים כבר כאן. דחיינים, התנערו!

18

הצגה משלו
מאיר שלו היה מרוצה מההמחזה של ספרו, "הגשם של סבא אהרון"

19

"קו למושב" גם באינטרנט - **תנועת המושבים:** www.tmoshavim.org.il ■ **תנועת האיחוד החקלאי:** www.ihaklai.org.il

קו למושב

■ **עורך** דרור יוסף
■ **מנהלת עיתון** עדנה זיו

■ **כתבים** חני סולומון, יעקב לזר, נחמן גלבוע, עו"ד אפרת חקיקת, יבל ברקאי, עו"ד איילת רייך-מיכאלי, מירי דג, זהר נוי, סלע קורן, אבי אובליגנהרץ, בר-כוכבא מדרשי, דפנה מאור, יוסי ברג
■ **דואר אלקטרוני** dror.maariv@gmail.com

מזכירה והפקה אסתי כלפון 03-5632547 esti.halfon@maariv.co.il
■ **גרפיקה מערכת** שרה ראובן
■ **גרפיקה מודעות** ניקולאי קולניק
מערכת 03-5632441
אחראית לוח רותם ביטון 03-5682878

יועצי פרסום יעקב קניאל, יורם טביבי

טל' מודעות 03-5632547
פקס מודעות 03-5638728
מודעות kav_daf@maariv.co.il

סיימתם לקרוא?
אנא השליכו את הגיליון לפח המחזור הסמוך למקום מגוריכם.

המערכת והמנהלה רח' קרליבך 2, ת"א

כל הזכויות שמורות. אין להעתיק, לתרגם, לשדר בכל אמצעי, לאחסן במאגר מידע, לפרסם או להפיץ בכל אמצעי כל חלק מן המודפס בעיתון הזה.

טקס זיכרון לאסון הרפתנים - המעגל נסגר

שיט לילי במי הכינרת של רפתנים, באוקטובר 1943, הסתיים באסון - ספינה התהפכה ו-11 רפתנים טבעו. סביב האסון נוצר קשר של השתקה, ורק השבוע, 70 שנה אחרי האירוע, התקיים טקס זיכרון ראשון להנצחת הטובעים

היה אפשר לכתוב על האירוע לזכר אסון הרפתנים מחזה או סרט מרתק, לפחות. מקץ 70 שנה מתקיימת פגישת מחזור של דור הבנים, הנכדים והנינים של משתתפי השיט הטרגי, והם מעלים זיכרונות מילדותם ומיתמותם. כמו בעלילה עלומה ששכנה במרתפי השכחה במשך שנים, נשלפים הסיפורים והרגשות. המתח גואה, עד שנפרצים הסכרים בנקודת השיא והצופים נשארים המומים ונפעמים, לא רק מגודל האסון, אלא גם ואולי בעיקר מגודל השכחה.

בהזמנה לטקס זיכרון להנצחת "אסון הרפתנים" בכינרת נכתב: "שיט לילי במי הכינרת, אירוע השיא של התאחדות מגדלי הבקר בארץ ישראל, שנערך בדגניה א' באוקטובר 1943, הסתיים באסון כבד. ספינת הגרר טבעה ועמה טבעו גם 11 רפתנים ממשתתפי הכנס. אבל כבד ירד על היישוב"...

לפני כמה חודשים פנה אליי עוזי שמש מקיבוץ מזרע, נכדה של רבקה זונא, רפתנית הקיבוץ שנספתה באסון, וביקש שאציע לו רעיון לאתר הנצחה של זכר 11 הרפתנים שטבעו בכינרת. כמי שמתעניין בתולדות היישוב ואף חוטא פה ושם בכתיבה על קורותיו, נדהמתי מחוסר ידיעתי על פרט חשוב זה בתולדות עמנו המתחדש בארץ ישראל.

שאלתי אנשים מחוג ידידיי ולהפתעתי, אף הם לא שמעו על "אסון הרפתנים". מדברי עוזי שמש למדתי, ששום יד זיכרון או אתר הנצחה לא הוקמו לזכרם. עדות קטנה לזכר האסון קבועה במוזיאון הרפת ביפעת, אך למען היושר נשאל, כמה מגיעים למוזיאון הרפת? התקיים למעשה "קשר של השתקת האסון ביישוב".

כמו הטובעים עצמם, כך הזיכרון הקולקטיבי הלאומי של האסון ירד אל מצולות השכחה. כנראה שכדי שאירוע שכזה ייצרב בתודעה, הוא חייב להיות קשור להילה של קרב, של מוות בגבורה על הגנת המולדת.

טקס הנצחה ראשון התקיים בבית בוסל בדגניה א' (בוסל עצמו טבע בכינרת בשנת 1919). בין אמירת הקדיש, הנאומים של ראשי ענף מגדלי הבקר (אביתר דותן) ומנכ"ל מועצת החלב (יענק'לה דרורי), שולבו פרקי שירה ונגינה של רועי ונועם שמש ממזרע, הנינים של רבקה שנספתה באסון, ששרו כמובן על ים כינרת.

אחד לאחד, 11 במספר, עלו בני משפחות הנספים, הדליקו נר זיכרון וסיפרו על תחושתם עם בוא האסון, ומה הם נושאים עמם לאורך השנים. הייתה זו עדות מרגשת עד דמעות. כיצד קשר השתיקה פגע בהם, כיצד הם נשאו בלבם את העלבון ואת האבל האישי.

מוקי צור, חבר עין גב, סיפר על תחושת האבדן והכישלון, על מה שעבר על חברי הקיבוץ כאשר נודעו ממדי האסון ועל האחריות של עין גב כלפי הנספים ומשפחותיהם. "על המוות לא דיברו באותה תקופה", אמר מוקי. (הוא הדגים את דבריו בטביעתו של בוסל בכינרת – לא סיפרו לבתו על מות אביה והדבר נודע לה במקרה לאחר זמן, מפי חבריה שראו את קברו בבית העלמין). באותה תקופה ממש נודעו בארץ ממדי השואה של יהדות אירופה. האסון העצום, הלאומי, של מיליוני נרצחים גימד כל אסון מקומי אחר.

סרט מרגש, שנכתב ווים על ידי איציק אדר, ובו ראיונות ותיעוד היסטורי של האסון הוקרן לבאי הכנס (צילום ועריכה: אריה ירדן). גם משפחות הנספים והיישובים שמהם באו השתתפו במימון הסרט, והם ציינו לטובה את פועלו של דודיק רכלבסקי, בנו של יוסף רכלבסקי מכפר יהושע, שהרבה בזכותו הטקס התקיים.

הכנס נחתם בשיט משותף, שיצא מעין גב אל המקום המשוער של טביעת הספינה, ושם בלב הים הונחו זרי פרחים לזכר הטובעים.

המעגל נסגר.

רשימת הנספים: אייזיק פיינזילבר – עמיר, גיטה פרלמן – אפיקים, יצחק זוהר – מרחביה, דב שואבי – רוחמה, נחמיה פרידמן – נגבה, חיים קרפט – ניר עם, נשקה גוסטמן – מרחביה, יהודית דרש – יפעת, רבקה זונא – מזרע, יואל היבוש – יחזקאל, יוסף רכלבסקי – כפר יהושע

חדשות שמעון וילנאי

מסתיימות ההכנות ל"יבול שיא"

בצד דיונים בעתיד החקלאים והחקלאות ובזכויות המגורים במושבים, יוצגו חידושים בתערוכה: מנערת לשקדים ולזיתים לשמן, מלגזת שדה לתנאי קרקע קשים ו"רב מכל", להעמסה ולפריקה של מכלי פרי

נשלמות ההכנות לתערוכת "יבול שיא" המסורתית שתתקיים ב-6 בנובמבר במעיין חרוד. עשרות מציגים יקימו במתחם האירוע ביתנים, ובין השאר ייחשפו שם חידושים, המצאות ופיתוחים בשירות ענפי הצומח. מנהלת מחלקת "הירוקים" עדנה זיו, העומדת בראש התערוכה, מסרה שארבעה אירועים מרכזיים יתקיימו בשטח התערוכה, שתיפתח בשעה תשע בבוקר ותסתיים לפנות ערב.

האירוע הראשון – "מבט למושבים", שיקיים דיון מעמיק בסוגיה שמתעוררת בכל עת מחדש והיא "הדרך למימוש זכויות המגורים בנחלות במושבים". בפאנל ישתתפו ראשי ועדים במושבים, מרכזי קהילות ואישים מרכזיים בתנועת המושבים.

פער התיווך, המעיק כל כך על חקלאי ישראל, יהיה נושא לדיון מיוחד שיקיים ארגון מגדלי הפירות תחת הכותרת: "פער התיווך בחקלאות ותוצאותיו – מי ישרוד ומי ייפול". בין שאר המשתתפים, ייטלו חלק בפאנל מנכ"ל מועצת הצמחים צבי אלון, המנכ"ל הנכנס של ארגון מגדלי הפירות איציק כהן, המנכ"ל היוצא של הארגון אילן אשל, יו"ר ענף הפירות במועצת הצמחים רני בר-נס ושמואל שבע, נשיא איגוד משווקי פירות.

אירוע שלישי יפגיש את בכירי השדולה החקלאית בכנסת – היו"ר ח"כ זבולון כלפא (הבית היהודי), איציק וקנין (ש"ס) ועומר בר-לב (העבודה), עם מזכיר התנועה הקיבוצית איתן ברושי, מנכ"ל מועצת הצמחים צבי אלון, מזכ"ל האיחוד החקלאי עו"ד דודו קוכמן, וכן ישתתפו בפאנל ראשי מפעלים בתחום התשומות החקלאיות. ינחה: מאיר צור, מזכ"ל תנועת המושבים ויו"ר התאחדות חקלאי ישראל.

מערכת הירחון "יבול שיא" תערוך במהלך התערוכה אירוע הוקרה מיוחד לממלאי תפקידים בכירים במגזר החקלאי שפרשו במהלך השנה מתפקידיהם. מגני הוקרה יוענקו, בין השאר, למנכ"ל היוצא של משרד החקלאות יוסי ישי, למזכיר ארגון מגדלי העופות לשעבר יעקב כהן, למנכ"ל התאחדות מגדלי הבקר לחלב יעקב בכר, שפרש מסיבות בריאות, ולאילן אשל, המנכ"ל היוצא של ארגון מגדלי פירות.

בתערוכה ייחשפו לראשונה כלי עבודה חדשים, וביניהם מנערת לשקדים ולזיתים לשמן, מתוצרת איטליה, הצמודה לטרקטור ומופעלת על ידי מפעיל הטרקטור. עקרון העבודה: פריסת רשתות תחת העצים ומעל הרשתות הפרוסות עובר הטרקטור עם המנער, מנער את הפרי על הרשתות ומיד אוספים את הרשתות עם הפרי לדולבים.

המנערת מיועדת למגזר הגדול הקיבוצי – על שטח שגודלו 10,000 דונם, ולמגזר הקטן המושבי.

בנוסף, יוצגו מלגזת שדה לתנאי קרקע קשים, קומפקטית ובעלת מערכת הינע דו-גלגלי, ו"רב מכל", כלי חדש בארץ המשמש להעמסה ולפריקה של מכלי פרי)דולבים(, המיוצר באיטליה.

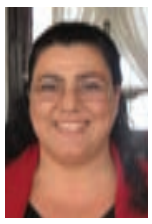
מנערת לשקדים ולזיתים לשמן. למגזר הקיבוצי ולמגזר המושבי

שלום בית
עו"ד אפרת חקיקת

כתובת לשאלותיכם
efrat@hakikat.co.il

ופתאום המחלה הזאת...

אב המשפחה, עמוד התווך של הבית שסבב סביב גידול תפוחים, לקה במחלה קשה ותוך פחות מחודש נזקק לעזרה צמודה. הבן חשש מאבדן הירושה, האם פחדה להינטש ללא רשת ביטחון להמשך חייה

"הכול היה שלו ורגיל כל כך, שלא הכנו שום תכנית מגירה. חשבנו שזה יימשך לתמיד. ופתאום המחלה הזאת..." ליאור, בן 32, ואמו ירדנה, בת 65, ישבו מולי כמו שני ילדים אבודים, עטופים בכאב וסיפרו על האב ועל בן הזוג.

משפחת שאול חיה במושב קטן ודי שכוח אל, קרוב לגבול הצפון. מגדלים תפוחי עץ, נושמים אוויר נקי, חיים את החקלאות בכל רמ"ח אבריהם. יורם, אב המשפחה, ניהל את המשק ביד רמה והצליח לפרנס את המשפחה, למרות הימים הקשים לחקלאות.

"כאן, בתוך החזה, במקום שאצל כולם יש לב... אצלו יש תפוח", אמרה ירדנה בחיוך. "הוא רואה הכול דרך התפוחים: אם העצים מלבלבים – הוא שמח, אם הפרי מבשיל – הוא מאושר, אם יש פגיעה של זבוב הים התיכון בעצים – הוא בדיכאון, לא מדבר עם אף אחד, כועס על כולם".

מדבריהם למדתי, שיורם יוצא בכל בוקר, כבר 40 שנים, עם הזריחה, מטפל בעצי התפוח, חוזר עם השקיעה, וכל הבית פועל על פי לוח הזמנים שלו. כולם קמים יחד בחמש, אוכלים פת שחרית משותפת, וסועדים יחד בערב, כשיורד החושך.

מאז ומעולם, יורם היה אחראי על ענייני הבנק, על חשבונות המים והטלפון, על מסי הוועד, הוא היחידי שנוהג, ירדנה תלויה בו בכל פעילות וצורך. החיים התנהלו בכזו יעילות, שמעולם לא נזקקה ללמוד לנהוג או להבין כיצד מדברים עם פקידי ממשל ועם מנהלי בנק.

ליאור ואחותו תמר נולדו וגדלו בבית שבו האם מבשלת, אוהבת, מנקה, שרה שירים, והאב מצמיח תפוחים, מפרנס, נוהג, מתקשר עם העולם ומסדר עניינים ברומו של מושב.

תמר עזבה את הבית מיד אחרי הצבא, ליאור המשיך את דרכו של אבא – חי בבית קטן בנחלה ועובד במטעים, מבוקר עד ערב. ברור לכולם שהנחלה תעבור לידיו, ללא שום מהמורות, כאשר ההורים לא יוכלו עוד לתפקד.

ברור... אבל לא סגור. מעולם לא דיברו על זה, מעולם לא כתבו הסכם או ביטאו מחשבה בנידון. ופתאום המחלה הזאת... בלי שום הכנה מוקדמת, יורם לקה במחלה קשה ונדירה שדרדרה אותו תוך פחות מחודש למצב סיעודי מוחלט. הוא אינו הולך, אינו מדבר, רוק נוזל על סנטרו, הוא אינו מזהה את בני משפחתו.

כבר חודשיים שירדנה מהלכת בבית כמו סהרורית, מנסה ללמוד בגיל 65 מה שלמדו ילדיה בגיל 18 – איך משלמים במכולת, מה עושים עם חשבון טלפון, ומעל הכול – מטפלת ביורם כמו בתינוק, 24 שעות ביממה.

ליאור ממשיך בחייו כאילו לא השתנה דבר, יוצא בבוקר לעבודה וחוזר בערב, זועם על אמו שלא התקדמה בשום משימה, והיא מכתתת רגליה שעות באוטובוסים – לקופת חולים, לביטוח לאומי, לקניות. ירדנה כבר מאסה בפנייה לליאור בבקשה שיסיע אותה לכל מקום. בלי משים, בין השניים צמחה גדר קוצנית.

פתאום, בוער לו, לליאור, שהמשק יעבור על שמו. לא סומך על אימא שהנחלה תישאר שלו. ירדנה, ממעמקי החששות והטיפול ביורם, אינה ממהרת להסכים. מה אם יאבדו הכול? מה אם תאבד גם היא את יכולת התפקוד העצמאי? הרי ליאור ממאן לעזור לה ואינו עושה כלום למען אביו, איך תסמוך עליו שיטפל בשניהם? אולי יגיע יום שבו תיאלץ למכור את המשק כדי להבטיח ליורם ולעצמה שנים אחרונות מפויסות ובטוחות? היא רק בת 65! כל כך הרבה שנים עוד לפניה!

הקור והטינה בין ליאור וירדנה קרעו את לבי. ניכר בהם שאהבה גדולה הייתה שם תמיד, ורק המפולת עקב היעלמות דמות האב החזק גרמה לשבר. דיברתי אתם בנפרד ולמדתי את חששותיו ואת רצונותיו של כל אחד מהם.

דברים שלא העזו להביע זה מול זה, בן מול אם, הביעו בפירוט מולי, ויחד הצלחנו לנסח את עיקרי הדברים שעל לבם. בפגישתנו המשולשת הבאה ניסחנו פתרון שיבטיח את עתידם של ירדנה וליאור וירגיע אותם:

המשק יובטח לליאור עד סוף השנה. הוא מצדו מתחייב בכתב, כי הוריו ימשיכו להתגורר בנחלה כל זמן שירצו ויוכלו. בנוסף, הוא מתחייב לטפל בהם ולדאוג לרווחתם עד אחרון ימיהם, אם בבית ואם במוסד סיעודי או אחר.

גם חלקה של תמר בירושה נרשם והוסדר – היא תקבל את בית ההורים בהמשך, ותוכל להתגורר בו או למכור אותו כשהדבר יתאפשר מבחינה חוקית (פיצול מגרש מנחלה).

ליאור קיבל את מה שרצה ויכול להירגע כעת, תמר שמחה בפתרון שהתגבש, וירדנה תוכל לטפל ביורם רגועה יותר כשעתידה מובטח ובנה אינו עוין אותה עוד.

הכותבת, עורכת דין ונוטריון משנת 2000, עוסקת ביצירת הסדרים משפחתיים

כתובת לשליחת מאמרים: dror.maariv@gmail.com

כך נמנע את המחדל הבא

האם תתחולל רעידת אדמה חזקה באזורנו? אם כן, הנזק יהיה עצום, אבל אפשר להתכונן אליו. נוכל למנוע את המחדל ולהוביח את יכולתנו בוועדת החקירה שתקום לאחר האסון

צביקה סקורצרו, מושב אומץ

Zvicka@013.net.il

"הרס נרחב באזור הרעש בפקיסטאן. אזורים שלמים שוטחו, ניצולים מורעבים חפרו בהריסות כדי לחפש מזון..." שוב אירעה רעידת אדמה חזקה והרסנית בעולם, עוצמתה 7.8 בסולם ריכטר והיא טלטלה אזורים נידחים בצפון הודו ובמזרח פקיסטן. על אף עוצמתה, רעידת האדמה לא הותירה מאחוריה שובל הרס ואלפי מתים, בשונה מהרעידות המפורסמות של יפן וחופי תאילנד, הודות למרחקה מריכוזי האוכלוסייה העצומים של שתי המדינות.

נקל לשער את גודל נזק לו הייתה מתחוללת רעידת אדמה במרחב ערי הענק מומבאי, דלהי או איסלמאבאד בירת פקיסטן, או לחילופין, סמוך לחופו המזרחי של אגן הים התיכון, במרחב קפריסין–כרתים, לאורך השבר הסורי–אפריקני או באזור ה"מרוחק" של דרום ים המלח. ושוב, בדיוק כמו לאחר קודמותיה, ההרסניות מבין רעידות המאה ה–21, מתעוררות להן שאלות, החוזרות כמנטרה מותנית אסונות, חסרות מענה ממוקד, רציני ומעשי, שיכול להוביל להיערכות אמתית לקראת קשת רחבה של תקלות חמורות וחמורות יותר, שכולן מימוש פוטנציאל ההרס הגלום בטבע.

דעות המומחים חלוקות לגבי המיקום או העוצמה, אך מאוחדות בשאלת "האם": האם תתחולל רעידה חזקה באזורנו? ההיסטוריה מלמדת, שגלי צונאמי אינם נחלת האוקיאנוסים בלבד וייישובים כדוגמת עתלית ים שקעו ונעלמו תחת גלי ים נוראים, תוצאת התפרצויות הרי געש תת–ימיים או רעידות חזקות במזרח הים התיכון.

לא נדרש דמיון רב על מנת לנחש את עוצמת הנזק לתשתיות הנמלים ולכלל המרחב האורבאני המרכזי של ישראל, שבו מרוכזת מרב אוכלוסיית המדינה, ולחשוב מה יקרה במהלך... כיצד ממשיכים רגע אחרי ומהן הדרכים שבהן אפשר להמשיך לספק מוצרי יסוד הנדרשים כל כך בעתות של הרס עצום ופגיעה ביכולת לקלוט עזרה חיצונית במידה הנדרשת.

פרנסי הקהילה, במתק שפתיים חסר כל ערך, עוסקים בשאלת ההתגוננות המשקית מפני אסון ואף הנפיקו מכתבי בקשה שבהם הם מזהירים מפני אפשרות של ניתוק המים שעלול להימשך עד שבעה ימים. בד בבד, מצורפות להן דרישות סתמיות של היערכות ומתן פתרונות.

פרה צורכת כ–250 ליטר מים ב–24 שעות, 3,500 עופות שותים כאלף ליטר מים ביממה. החשבון מוביל את כולנו למסקנה, כי היערכות פרטית לשבעה ימי מחסור (לכל הפחות) היא בגדר הבלתי–אפשרי. בתחשיבי עלות של 1,500–1,200 שקל לכל אלף ליטר, בענף משק החלב המושבי יידרשו הרפתנים להשקיע כרבע עד חצי מיליון שקל ובמשקי העופות, הכוללים לולי הטלה, מבני פטם, הודים ופרגיות, עד כדי 100 אלף ויותר, וכל זאת מבלי להתייחס לגורמי ייצור אחרים כמשקי ירקות או הפרחים, שיש צורך למנוע את קריסת מפעלם החקלאי לטובת היום שאחרי, ושדינם ייחרץ מול עלות גבוהה במאות אחוזים ממשקי החי.

כמובן, המספרים הקשים מול העיתוי הלא–נודע, תוספת האפס לרווח הגולמי והדרישה המופנית כהמלצה הביאה את רובנו אל אותו פתרון מעשי זעיר המאפשר מתן תשובה לשש שעות של תקלת אספקת מים מקומית, ולא מעבר לכך.

אילו דרישת ההיערכות הייתה מסתיימת בגדר הבלתי–מתקבל על הדעת, כשהדרישות הכספיות דומות לאלו שהעליתי בתחשיב השוק, ניחא. הייתי מרים ידיי לשמים וזועק את זעקת השבר בפני הבלתי–אפשרי והלא–נודע. אולם המצב אינו סופני ועם מעט יוזמה, תשומת לב, סקרנות סביבתית והפניית משאבים סבירים, אפשר לפתור חלק מהבעיות. על מנת לעשות זאת, נדרשים אנו לחפש אחר מקורות מים זמינים אלטרנטיביים קרובים ליישוב.

האפשרות הטובה ביותר היא הקמת תשתית הולכת מים בחירום, שתחבר בין באר פעילה בשטח המשבצת או ביישוב השכן, שתתחבר למערכות ההולכה הקיימות. אם אין בסביבה המידית באר פעילה, מומלץ לחפש אחר אפשרות קיומן של בארות אחרות.

רבים היישובים שבשטחם או בסמוך להם נמצאות בארות ישנות. רובן לא פעילות ונחפרו בתקופה הערבית או הטורקית. בחלקן, אף ישתמר בסיס המרכיבים הנדרש על מנת לאפשר הפעלה מהירה: חפירה עמוקה, באר בנויה ואפילו שרוול מתכת היורד אל מעבר לקו המים ומאפשר את החייאת הבאר בעלות נוחה עד שתוכל לשרת את צורכי המשק, לכל הפחות, למשך זמן מוגבל בעת מצוקה.

ייתכן שהמים אינם באיכות השגרה הנדרשת היום להשקיית בעלי החיים, אולם בימים שאינם שגרתיים, אולי מוטב לנו שניערך גם בעזרת מי באר ישנה כחלופה ראויה לכלום האחר.

ב"הפוך על הפוך", אפשר לראות בימי משבר קשים דווקא את שעתה היפה של החקלאות העברית. האם נדע לתת פתרון הולם? על פניו ברור, כי הכול תלוי בפיקוד העורף או במשרד התשתיות, אלא שכאשר המבט במשרדים אלה לעתים ובנושאים מסוימים אינו נישא מעבר לקצה חוטמם נראה, כי הכול תלוי בנו, החקלאים.

בדבר אחד אין כל ספק. למחרת היום נידרש, כמו כולם, אל קרמת בימת ועדות החקירה והבדיקה ושם גם ייחרץ עתידנו: כגורם נדרש בעל חשיבות אסטרטגית וכישורי התמודדות מוכחות, או לחילופין ייכתב, כי המגזר החקלאי אינו כשיר להתמודד ואין לסמוך על יכולתו באירועי קיצון.

הכותב הוא חקלאי, בעל לול מטילות וחוות פרגיות

פאב במושב - תרבות רעה?

הלכידות החברתית שבה המגזר הכפרי היה גאה נעלמה. אפילו בשכונות בערים יש יותר חיים משותפים מאשר במרבית המושבים. מה רע במקום שבו אפשר להיפגש ולקשקש?

מלי ברוש

אתחיל בסיפור: לפני שנים רבות, נניח 30 שנה, הגיעה תיירת מצרפת לביקור משפחתי במושב שרונה. מחמת צנעת הפרט, לא אפרט לאיזו משפחה. התיירת, שהגיעה בצהרי היום כשבני הבית היו בעבודתם, התמקמה בבית קרוביה ויצאה לטייל ברחבי המושב, מקווה להיכנס לאיזה פאב, אולי פאבון, ולהירגע. כששאלה את העוברים ושבים איפה הפאב, הם ענו לה בתמיהה שלובה בהינד ראש השמור למי שנפל מהירח: "אין פה פאב".

התיירת המאוכזבת חזרה אל הבית ושאלה את בעליו: "אין פה פאב?!", והוא השיב לה: "פאב? יצאת מדעתך?! מה אנחנו, עיר משוקצת באלכוהוליסטים? רק זה חסר לנו".

היום, כשאת ואתה מסתובבים במושבים בשעות ערב או אפילו, שלא נדע, בלילה, אתם צועדים וסביבכם דממת מוות. כולם ספונים בבתיהם מול מסכים, איש–איש בכורסתו, לא יוצאים לבקר איש את רעהו. אני ומסכי, זה כל הסיפור.

הלכידות החברתית שבה המגזר הכפרי היה גאה בימים רחוקים נעלמה כלא הייתה. פה ושם יש מפגשים עדיין, אך לא מן הסוג המאורגן והמכוון וכבר אין אסיפות קולניות של חברי האגודות. הסיבות לכך רבות: הטלוויזיה הממכרת, המשבר הכלכלי של שנות ה–80' ואבדן הערבות ההדדית שבעקבותיו, עליית רמת החיים – הרי ידוע שמצוקה ועוני מחברים בין אנשים ועושר יוצר ניכור. אין צורך במאמץ על מנת לראות את הטירות המתוחמות בחומות שנבנו בשנים האחרונות במושבים, בחזקת "ביתי הוא מבצרי".

אפילו בשכונות בערים יש יותר חיים משותפים מאשר במרבית המושבים. נכון, יש ועדות תרבות והן מיועדות בעיקר לילדים ולנוער ולשמחתנו, הם עדיין בגיל של חברותה. חוגגים חגים ויובלות, מארגנים טיולים, הכול טוב ויפה, אך סתם כך, מקום להיפגש בו ולקשקש?

העירו את תשומת לבי לכך שהגליל מלא בבתי קפה במושבים וזה נכון, גם יש להם צימרים, הכול בשביל לעודד תיירות, אך זה לא מצדיק את האפליה שעושים למושבי השרון: לא רק שאין בתי קפה, גם אין צימרים ואני כמעט בטוחה שתיירים המגיעים מחו"ל לא תמיד רוצים להשתכן בערים הגדולות. במרחק קצר מתל אביב הם יכלו למצוא צימרים ובדרך זו, גם להכיר פנים אחרות של ישראל.

יש מושבים שחברים העזו ופתחו בהם בתי קפה ומסעדות, אך מרביתם נדונו לסגירה. בהתיישבות, היוצאים מהכלל הם הקיבוצים, שדאגו להקים לצעירים מקום לפורקן של הנשמה אחרי ימי עבודה מתישים.

מעולם, בכל מסעותיי בעולם, לא ביקרתי בפאב, כי אני מתנזרת מהטיפה המרה, לא סובלת את הטעם, אך חסר לי הפאב השכונתי, פה במושב. אפשר לזרוק את הכפפה לוועדי המושבים שירימו אותה וייזמו הם, בכבודם ובעצמם, על אדמה ציבורית וחס וחלילה לא במשקו של אף אחד מהחברים.

"פאב", ובאנגלית "PUB", בא מן המילה "PUBLIC" – ציבורי, של העם. בעולם הרחב וגם בארץ, הציבור מתכנס בו כדי לשים את עינו בכוסות בירה, אך אין זו סיבה שזה יהיה ייעודו של מקום כזה במושבים. ושלא יהיה כל ספק – בני הנוער שלנו ממש צריכים להתרחק משתיית אלכוהול.

נכון, תאמרו, מי שרוצה, מדינה חופשית, יכול לנסוע כמטווחי ליטר דלק לעיר הסמוכה ולשקוע בגילופין עד כלות. אין כוונתי לסוג בילוי שכזה. כי מה אם בא לי להיפגש עם ניצה ועם דניאלה לכוס קפה ועוגת גבינה לשיחת רכילות ועדכונים חיוניים, ולדבר על חבר הוועד החדש והאם ההחלטות שהתקבלו שם נראות לנו. זה, רבותיי, לא יקום ולא יהיה!

תגידו, הרי אפשר להיפגש בבתים. נו באמת, הרי כל הכוונה היא לצאת מן הבית ולהתאוורר, לנוח, לא לטרוח ולהגיש תקרובת לאורחים. אנחנו דור חדש, עובדים קשה כל היום בהיי–טק ובא לנו לנפוש בריח הקפה המהביל שלא אנחנו הכנו אותו. וחלום זה לא יתגשם בעתיד הקרוב ואולי גם ברחוק, בגלל שרשות מקרקעי ישראל, הגוף שמנהל את חיינו כאן כבר שלושה דורות, אוסרת עלינו באמצעות חוק עתיק.

בימים קדומים, כשהמושבניקים היו חקלאים, הם עלו על יצועם בשעת ערב מוקדמת, מותשים מחום יומם ולאים מעמלם, והדבר האחרון שחסר להם היה בילוי לילי מחוץ למיטה.

תגידו שיש פה עניין של איסור ניהול עסק שאינו חקלאי ואינו במסגרת פל"ח. ומה עם הבריאות הנפשית והצורך בלכידות החברתית שאבדה במושבים? להזכירכם, בכל שכונה נידחת בעיר יש בית קפה קטן.

מה בסך הכול מבקשים? מקום קטן, לא יותר מזה, שמתקבצים אליו, רווקים–רווקות, אלמנים–אלמנות, גרושים–גרושות ולא נקפח את הנשואים וסתם חברים שבאו מחוץ "לתחום המושב". ולא חייבים לשתות בירה, אפשר גם שוקו.

תגידו אנשים זרים יגיעו מבחוץ, חס וחלילה! מה זאת ההתנשאות הזאת? מה זאת הקסנופוביה הזאת (פחד מזרים)? האם חייבים להיות כלואים ומגודרים?

תגידו לי שיש פריצות וגנבים. נכון. אם כך, צריך לגדר ולתחם כל שכונה בעיר ולמנוע ממוישיק מתל אביב, שבא לו לשבת עם חברתו בגן–חיים לא בבית שלה עם ההורים החופרים שלה. מה, הוא גנב? כל זר שנכנס למושב הוא פוטנציאל לפגע רע?

עד שהמינהל יפסיק לראות במושבים סקטור סגור ומקופח, שאסורות עליו מיני פעולות כלכליות, נידונים אנו לחיי שלווה משעממים בלילות.

אז מי בעד ומי נגד? אני כבר רואה שרעיון זה זוכה לקיתונות של שופכין ואני, מה אני עשיתי, כולה ביקשתי, בקטנה.

כתובת לשליחת מאמרים: dror.maariv@gmail.com

נחלה שנרכשה במשותף גרמה לפירוק משפחה

היחסים בין ההורים לילדים הוסדרו בהסכם והצדדים הרגישו "בטוחים" לחתום על הסכם לרכישת זכויות משותפת בנחלה. הזכויות נרשמו על שם ההורים. לאחר עשר שנות מגורים משותפות ומאושרות באותה נחלה נזקקו בני המשפחה ל"הפרדת כוחות"

עו"ד אביגדור ליבוביץ

"משטר הנחלות", אשר נוהג במגזר החקלאי, נקבע עוד בהחלטה מספר 1 של מועצת מקרקעי ישראל משנת 1965, לא השתנה בהחלטה 1155 והוא מחייב את בעלי הנחלות עד ימינו. ההוראות החלות על בעלי הנחלות בהתאם ל"משטר הנחלות" קובעות, כי מתנחל יוכל להחזיק בנחלה אחת בלבד, והיא נועדה למגורי בעל הנחלה ומשפחתו ולצורך עיבודה ברציפות.

בקצרה, וכפי שרוב קוראינו יודעים, הנחלה אינה ניתנת לחלוקה (עקרון העל "שלמות הנחלה") וכוללת את חלקת המגורים ואת החלקות החקלאיות, בגודל כפי שייקבע על ידי המשרד לתכנון ולפיתוח במשרד החקלאות, כפי שנקרא: "תקן נחלה". "חלקה א'" נועדה למבני מגורים ומשק ולעיבוד חקלאי, שטח רצוף; "חלקת המגורים", חלק מחלקה א', מיועדת למגורים ולמבני משק; "חלקה ב'" היא תוספת לשטח הנחלה מתוך שטח המוחכר לאגודה כמשבצת היישוב.

לאחר שסקרנו את מושגי היסוד נוכל לפנות לנושא רשימה זו, העוסק ברכישת זכויות בנחלות על ידי שותפים או על ידי מספר בני משפחה וערכית הסכמים בתוך המשפחה על מנת "לחלק" את הזכויות בנחלה בין הצדדים.

על מנת להבין את הנושא בצורה הטובה ביותר, אביא בפניכם סיפור עצוב (הלקחים נלמדים מסיפורים עצובים והמגזר החקלאי רווי בהם, נוכח החלטות רמ"י), על הורים שרכשו נחלה עם ילדיהם ומצאו את עצמם, בסופו של תהליך, ללא נחלה ובלי משפחה. סוף הסיפור היה ידוע מראש, אך על מנת להפיק לקחים לעתיד, חשוב להבין מה הכשלים שליוו את פעולות המשפחה בהתקשרות ביניהם ובביצוע עסקת הרכישה.

העובדה, כי נחלה היא יחידה אחת שאינה ניתנת לחלוקה ונוכח הוראות מועצת מקרקעי ישראל, כי הנחלה ניתנת לרישום על שם בני זוג או על שם יחיד, ואי אפשר לרשום את הזכויות על שם מספר יחידים, בני משפחה, יורשים או חברות, גרמה למציאת פתרונות "יצירתיים" לרכישה של נחלות במשותף, תוך הסדרת היחסים בין הרוכשים באמצעות הסכמי שיתוף או הסכמים אחרים, הקובעים את ההוראות ביחס לזכויות השימוש והחזקה של הצדדים בנחלה ובמבנים.

ההוראות שנקבעו בהסכמים גרמו פעמים רבות למלכוד של הצדדים ולמצב שבו לא התאפשר לחלץ את הצדדים ממשברים שהתרחשו ביניהם, כאשר בפועל, הזכויות בנחלה רשומות רק על שם אחד הצדדים ואילו הצד האחר "מובטח" בהסכם ולעתים, גם בשעבוד שנרשם על זכויותיו בנחלה.

בסיפור שלנו, ההורים מכרו דירה בתל אביב רבתי וביקשו לרכוש נחלה במרכז הארץ שמחירה תשעה מיליוני שקלים. להורים הייתה בעיה לגייס את מלוא סכום הרכישה והם רצו מאוד שהנכדים יתגוררו בסמוך אליהם. העובדה, כי בנחלה אפשר לבנות שני בתים קסמה להם מאוד ובעיניהם, הפתרון של רכישת הנחלה עם בתם ובן זוגה היה המתאים ביותר להגשמת משאלתם, להתגורר בסמוך לבתם ולנכדיהם ולהזדקן לידם באושר.

על מנת להתמודד עם המגבלה על אפשרויות רישום הנחלה, בטרם החתימה על ההסכם לרכישת הזכויות, חתמו ההורים על הסכם עם הילדים, שבו נקבע, כי לילדים תהיה זכות לבנות בית שני בנחלה והזכויות בו יהיו של הילדים, לרבות בשטח של דונם וחצי מתוך חלקת המגורים. נקבע בהסכם, כי לילדים תהיה זכות בעלות בחלקים אלה של הנחלה, למרות שהזכויות אינן ניתנות לרישום במרשם חוקי ואף על פי שהוראה זו נוגדת את הוראות מועצת מקרקעי ישראל.

הואיל ואפשר לרשום את הנחלה על שם ההורים בלבד, הילדים נותרו עם זכות "חוזית" כלפי ההורים בלבד, כאשר גם זכות זו רוויה בכשלים, משום שכלפי "העולם" ובייחוד כלפי רמ"י, הזכויות ניתנו להם שלא כדין ובניגוד להוראות הסכם המשבצת של המושב.

לאחר "הסדרת" היחסים בין ההורים לילדים בהסכם, הרגישו הצדדים "בטוחים" לחתום על הסכם לרכישת הזכויות בנחלה, כאשר הילדים השקיעו 40% מסכום הרכישה של הנחלה וההורים את היתרה ובאמצעות כספים אלה מומנה הרכישה של הנחלה. בסוף הדרך, הזכויות ביחס לנחלה נרשמו על שם ההורים.

לאחר הרכישה, הילדים השקיעו מעל מיליון שקל בבניית בית שני בנחלה ובו הם התגוררו עם משפחתם. הצדדים חילקו את זכות השימוש בחלקת המגורים, ששטחה היה שלושה דונם, באמצעות תשריט, וכל צד קיבל זכות להשתמש ולהחזיק בשטח שגודלו דונם וחצי. ההורים והילדים התגוררו זה לצד זה במשך יותר מעשר שנים וניהלו חיי משפחה מאושרים.

ברבות הימים ולאחר שאב המשפחה הלך לעולמו, התגלע סכסוך עמוק בין האם ובין הילדים. תוצאת הסכסוך הייתה, שהצדדים לא יכלו להמשיך ולהתגורר ביחד בנחלה, נוכח קרע עמוק שנפער ביניהם. ניסיונות רבים לקרב בין הצדדים ולהביא לשלום בית לא עלו יפה והצדדים הבינו, כי הם חייבים למצוא פתרונות יצירתיים ש"יפרידו בין הכוחות".

הילדים קלטו, כי הם נמצאים בבעיה, הואיל והזכויות בנחלה לא היו רשומות על שמם והם למעשה לא יכלו לעשות דבר על מנת להישאר עם זכויות בבית המגורים או בנחלה, בנוסף לעובדה שהם כלל לא יכלו לתקשר עם האם ולהגיע עמה להסכמות.

במצב שנוצר, אחד מהצדדים היה צריך לפנות את הנחלה ולהותיר את הצד האחר בנחלה. משום שהזכויות היו רשומות על שם ההורים ולילדים לא הייתה כל בטוחה לכסף שהושקע על ידם, ולאור המניעה של כל אפשרות למכור את הזכויות בבית הילדים, שכן הנחלה כזכור הנה יחידה אחת, הילדים מצאו את עצמם במצוקה. הם הבינו, כי אין הגנה על זכויותיהם ועל ההשקעה שהושקעה על ידם ברכישה ובבניית הבית, הנאמדת במיליוני שקלים.

ימים קשים עברו על המשפחה בניסיון לפתור את ה"פלונטר" המשפטי והמשפחתי שנוצר, שכן האם, שניסתה להילחם ולהישאר כבעלת הזכויות בנחלה ולנשל את הילדים מהזכויות בבית, לא יכלה לעמוד בפיצוי שהיה עליה לשלם לילדים. מנגד, הילדים לא יכלו לפצות את האם על השווי היחסי של הנחלה. התוצאה המצערת הייתה שבסופו של יום, הנחלה נמכרה ושני הצדדים הפסידו את הזכויות בה, אך מעל לכל, נסתם הגולל על אחדות המשפחה.

הסיפור העצוב של משפחה טובה, שהפסידה את עתידה, ושל הורים שרצו לגור ליד הילדים ולהזדקן בסמוך לנכדים ומצאו עצמם בסופה של פרשה לבד עד סוף ימיהם, מעמיד אותנו מול המציאות של משטר הנחלות ומלמד אותנו מספר לקחים משמעותיים בכל הקשור לרכישת זכויות בנחלות וחלוקה של הזכויות בין שותפים או בני משפחה.

בראש ובראשונה, על בעלי הנחלות או על מי שמבקש לרכוש נחלה, ואף על מי שרכש נחלה במשותף עם בני משפחה או עם שותפים, לדעת היטב מהו משטר הנחלות ומהן המגבלות החלות על בעל זכויות בנחלה.

ההורים והילדים בסיפורנו סברו, כי החתימה על הסכם שנועד להסדיר סיטואציות שונות במסגרת יחסי השיתוף תיצור הגנה על זכויותיהם בעת משבר, אך המשפחה לא השכילה להבין, כי מעל לכל הוראות ההסכם וההסכמות שנכתבו לאחר מאמצים רבים, מרחפות הוראות מועצת מקרקעי ישראל ורמ"י, הקובעות כי נחלה היא יחידה אחת ואפשר לרשום אותה רק על בני זוג או על יחיד. כל הסכמה בין הצדדים אינה יכולה לגבור על ההוראות שנקבעו על ידי הרשויות ורק הן ייקבעו בכל הקשור לזכויות בנחלה.

בכל מקרה, שבו יובא לידיעת רמ"י, כי קיים בין הצדדים הסכם המחלק את הזכויות בנחלה בין הצדדים, יהווה הדבר הפרה של הסכם המשבצת מול רמ"י, והתוצאה עלולה להיות תשלומים כבדים שיושתו על הצדדים.

לכן, המלצתי היא לבחון היטב ולנתח את ה"מוקשים" האפשריים בהתקשרות לשם רכישת נחלה במשותף, וכן את הסיכונים עבור כל אחד מהצדדים במקרה של כשל בהתקשרות ביניהם. יש להבין, כי בעת רכישה "משותפת" של נחלה, הצדדים משקיעים מיליוני שקלים, במקום שבו אי אפשר לרשום את זכויותיהם או להבטיח את הזכויות בבית שייבנה על ידם.

במקרים שבו נכשלו יחסים בין שותפים בקניית נחלה יש למצוא פתרון יצירתי באמצעות פיצול מגרש מהנחלה, וכך כל צד יכול להיוותר עם זכויות בנכס, אך מנגד יש להבין, כי הליך של פיצול מגרש מנחלה כרוך בצעדים תכנוניים ומשפטיים סבוכים מול רשויות התכנון ורמ"י וכן בעלויות גבוהות, בייחוד במרכז הארץ. לכן, הליך זה אינו בר יישום תמיד.

בעיות רבות מצאנו במקומות שבהם חלקת המגורים חולקה בין הצדדים, כמו במקרה שהובא לעיל, שכן בפועל ובהתאם להוראות תמ"א 35, אי אפשר לבצע פיצול מגרש מנחלה בשטח גדול מ-350 מ"ר במרכז הארץ וכ-500 מ"ר בפריפריה. מצב זה גרם למחלוקות רבות ביחס לפיצוי שנדרש על ידי אחד הצדדים, שקיבל שטח קטן יותר מזה שהובטח לו בהסכם השיתוף ובתשריט שצורף אליו.

אם נבחן את הוראות החלטה 1155, המתייחסות להליכי פיצול מגרש מנחלה, או את הוראות אגף חקלאי 62 משנת 1999, נוכל לראות, כי הן מאפשרות פתרון של חלוקה בין הצדדים. יובהר, כי הצד שירכוש את הזכויות בנחלה ויירשם כבעל הזכויות הוא זה שיהיה בעל הזכויות במלוא השטחים המרכיבים את הנחלה ואילו הצד האחר יוכל לבצע הליך של פיצול או הפרדת מגרש מנחלה ולחתום על הסכם חכירה מהווון מול המינהל ביחס לחלק שהופרד מהנחלה, אליו יש להצמיד מינימום 160 מ"ר זכויות בנייה, כאשר זכויות אלה נגרעות מסך זכויות הבנייה בנחלה, בהתאם לתב"ע החלה על המושב.

לסיכום נדגיש, כי קיימים מקרים רבים שבהם בוצעו עסקאות רכישה של נחלות במשותף, ולא בכל מקרה עסקאות אלה עולות על שרטון, אך המציאות מראה, כי לא מעטות הן העסקאות שנמצאו בהן כשלים והתוצאות של הכשלים הן קשות ביותר כאשר מדובר במשפחה.

נבהיר היטב, כי בכל מקרה, רכישה משותפת של זכויות בנחלה עומדת בניגוד להוראות רמ"י והסיכונים הכרוכים בעסקה זו אינם כדאיים. המידע שהובא לעיל נועד לעזור בחילוץ שותפים שנכנסנו זה מכבר לעסקה "משותפת", ומחפשים דרך לצאת בשלום ממצבים אלה ולהקדים תרופה למכה.

לפיכך, נמליץ למי שרכש זכויות בנחלה או להורים המבקשים לבנות בית שני עבור הילדים בנחלה לקבוע הוראות מיוחדות לפיצול המגרש שעליו ייבנה הבית השני, ולהגביל את ההליך במועד מוגדר מראש, על מנת שבסופו של יום, כל צד ייוותר עם זכויות הרשומות על שמו. כך נשמור על הוראות רשות מקרקעי ישראל וחשוב מכך, נשמור על שלמות המשפחה ועל עתידה.

ילדים, אפרוחים, עכברים וגננת אחת בצריף

סיפורו של גן הילדים הראשון והמחנכות הראשונות במושב השני בעמק יזרעאל. 100 שנה לעלייה על הקרקע בתל-עדש, 90 שנה להקמת מושב העובדים תל עדשים

דפנה מאור,
מושב רמות *

גננת וילדי גן ב-1926. אסתר יוצאת עם הילדים לטיול, צבעים היא מלמדת בעזרת פרחי השדה
צילום: ארכיון עיריית רעננה, מתוך אתר פיקיוויקי

תל עדשים הוקם כמושב עובדים ב-1923 על ידי 40 משפחות, שהתיישבו במקומם של אנשי ארגון "השומר", הראשונים שהגיעו לאדמות הסמוכות לכפר הערבי תל-עדס, ב-1913. לרגל חגיגות 100 שנה לעלייה על הקרקע של המושב השני בעמק יזרעאל, צעיר רק מנהלל, אנו מביאים את סיפורן של הגננות המחנכות הראשונות במושב.

כוחותיה של אסתר לא עמדו לה. היא הובהלה לבית החולים בצפת ואושפזה לשבעה חודשים. רוחה וגופה נשברו. הגננת המתחילה שכבה על מיטת בית החולים ודמעות של חוסר אונים בעיניה. התחלה כל כך מאכזבת לקריירה של חינוך. היא עצמה את עיניה וזכרה את 17 תלמידיה, מהגדולים עד הפעוטות. גם להם, גם לה היו מגיעים תנאים טובים יותר.

אסתר הצעירה סיימה את לימודיה בסמינר לוינסקי ונשלחה להיות גננת ראשונה בתל עדשים. שם, בשנת 1923, עשר שנים לאחר שהתקבצו במקום חברי ארגון "השומר", נאספה קבוצת משפחות להקים מושב. בעיצומו של החורף הסיע אחד האיכרים את הגננת הצעירה מתחנת הרכבת בעפולה בעגלה רתומה לסוס המדשדש בדרך הבוצית.

"כאן, בצריף הזה, יהיה גן הילדים", אמרו לה כשהגיעה למושב. הצריף היה בן שתי קומות. ירושה מאנשי "השומר" שגרו בו קודם. בקומה התחתונה הייתה האורווה. ליד הצריף שתי שורות של חושות, שבהן גרו המשפחות. אסתר נכנסה לצריף, אפלה וסירחון הכו בה. חלונות לא היו, דלת לא הייתה. זוהמה והרס בכל. הרצפה הייתה ספק עפר מהודק, ספק קרשים. הדיירים המקומיים, העכברים, היו מרוצים מהמצב.

אסתר ניסתה להיות אמיצה. גם החברים רצו לעזור כמיטב יכולתם המוגבלת. נגר שיפץ את הצריף, הביאו חבית מים בעגלה עם סוס. אסתר עמדה על העגלה ושאבה דליי מים. איך תיתן לאימהות לסחוב את הדליים, כולן הרות או מיניקות? הן עזרו לה לנקות את האורווה ולהפוך אותה לגן ילדים.

17 ילדים באו לגן של אסתר, הגדולה בהם שרה ויניק בת השבע, הקטנים

תינוקות בני פחות משנתיים. הסבירו לגננת שאין ברירה. האימהות נאלצות לעבוד בשדה ואין מי שישמור על הקטנים. בצריף העלוב, אסתר צריכה להיות מורה לקבוצת ילדים בני שש–שבע שרוצים ללמוד לקרוא ולכתוב, ילדים בני ארבע–חמש צריכים גננת. היא גם המטפלת בתינוקות, שצריך להחליף להם חיתול.

צריף הגן ריק. אסתר יוצאת עם הילדים לטיול, צבעים היא מלמדת בעזרת פרחי השדה. הגדולים רצים, התינוקות עייפים. היא סוחבת את הקטנים, מנסה לעצור את הגדולים, כוחותיה עוזבים אותה. בצהריים אוכלים. בגן אין מטבח ואין כלים ובכל יום מביאה אחת האימהות אוכל מהבית שלה בכלים שלה. כל יום לביבות תפוחי אדמה. יש תפוחי אדמה והם זולים ומצויים.

אסתר למדה בשקידה בסמינר, היא השתלמה אצל הגננת הרגולה טובה חסקין בתל אביב, אבל היא לא למדה להפעיל גן שאין בו צבעים ועפרונות. אין ניירות ואין מספריים, אין ספרים ומשחקים. אין רהיטים. בגשם ובבוץ היא נושאת על ידיה את הילדים הקטנים החוצה, לבית השימוש המרוחק. מחפשת את המשלוח שמגיע מדי פעם למושב מה"משביר", אולי תוכל למצוא אריזה ריקה או נייר שאפשר לצייר עליו.

לאחר שישה חודשים נשברה אסתר המותשת. האהבה הרבה לילדים והרצון העז להיות גננת טובה לילדי החלוצים לא הספיקו, והורי ילדי הגן נאלצו להביא את הגננת לצפת, לבית החולים, והיא מלאת תחושת כישלון צורב. רק אז, בהיותה בבית החולים, סיפרו לה שהחליטו במושב לבנות גן ילדים. גננת חדשה באה להחליף את אסתר.

הגננת שרה קיבלה את האורווה שנעשתה לגן. מלמטה, מתחת קרשי הרצפה יצאו העכברים וממעלה, מהקומה השנייה, דלפו מבין קרשי התקרה המים שבהם רחצו רצפה אצל משפחת ויניק, בקומה העליונה. שרה לא ויתרה. מדפוס "אחדות" בתל אביב הוציאה ניירות, מחיפה הצליחה להשיג עפרונות ואפילו כמה ספרי ילדים. ארגזים שימשו כשולחנות, ככיסאות וכארונות. שרה החליטה שהיא תכין לילדים אוכל מזין.

כל יום הלכה למחלבה, מילאה סיר בחמישה ליטרים חלב ובישלה בחלב אורז. ילדי הגן של שרה בתל עדשים של 1924 אכלו יום–יום אורז מבושל בחלב.

אבל שרה דרשה גן, גן אמתי. המפקח אליעזר שיין מוועדת התרבות של ההסתדרות טען מולה שלא ייתכן לבנות גן, שיעלה 100 לירות ארץ–ישראליות, בעוד משפחות הילדים גרות בחושות. שרה טענה, שדווקא זו הסיבה החשובה שלילדים יהיה גן בטוח, חם וטוב. היא התעקשה והתווכחה – וניצחה. צריף חדש נבנה לגן הילדים וכולם שמחו בו.

ההישג הגדול של שרה היה הלול של הגן. בשלוש בלילה נראתה שרה בתחנת הרכבת של צמח והיא אוחזת בידיה תרנגולת הודו שרגליה קשורות. היא סיימה יום עמוס של מפגש מורים וגננות בדגניה א', בחצי לירה רכשה את התרנגולת ועתה עלתה על רכבת העמק היוצאת לפנות בוקר ואוספת לחיפה אנשים ותוצרת חקלאית.

מתחנת עפולה הלכה שרה, נושאת את הקרקרנית תחת זרועה לתל עדשים, לגן, לילדים שלה. ה"הודית" הושבה ברוב כבוד בארגז מרופד, מתחתיה הניחו ביצי תרנגולת וסביבה קישטו ותלו וילונות. כל יום האכילו הילדים את הדרוגרת שלהם והשקו אותה, טיפלו בה במסירות וביום בהיר אחד בקעו בגן אפרוחים. גם לילדים היה לול.

שרה יצאה עם הילדים לשדות. הם היו שותפים לזריעה, לתלישת התירס, לקציר ולדיש. לטיולים יצאו ילדי הגן בעגלה רתומה לזוג פרדים עם רובינשטיין שהיה העגלון. באחד הטיולים ביקרו בגן של מרחביה, שיחקו ובילו. אחר הצהריים, בעודם בדרכם הביתה, החלה רוח קרה לנשוב ומזג האוויר הפך סגרירי. שרה דאגה לילדים שמא יתקררו. היא עצרה בעפולה אצל קבוצת חלוצים של "השומר הצעיר" והגננת שם, אמה תלמי, נתנה להם מעילים ושמיכות.

רובינשטיין נהג בפרדות והילדים העטופים המשיכו לתל עדשים. אולם אז ראו מולם, מרחוק, עגלה דוהרת ועליה האימהות הדואגות, בידיהן מעילים ושמיכות. הן יצאו דואגות לפגוש את הילדים ומצאו אותם עטופים, מחוממים, שמחים וצוהלים. שרה ראתה את מבטי התודה של האימהות, את חיוכי ההקלה וידעה שסומכים עליה, אפשר להפקיד בידיה את דור העתיד.

עברו שנים. הגננת אסתר החלימה ולא שבה עוד לתל עדשים, אבל תמיד חשבה על האימהות הצעירות שגרו בחושה ללא מים, ללא שירותים, ללא מטבח, ובכל זאת, כל כך השתדלו לעזור לה, לגננת הצעירה שנשלחה לטפל בילדיהן. חנה שניפר, תניה מייזל, עדינה שולווייס, שרה אלוני, שרה שפירא ומרים איתן. כל חייה תזכור אותן לטובה.

הגננת שרה, כשהייתה עוברת בכביש המטפס מעפולה להרי נצרת ורואה למרגלות ההרים חורשה קטנה, בודדה ברחבי העמק, הייתה מוצפת רגשות חמים. כך סיפרה. זאת החורשה שנטעה עם ילדי הגן אז, ביום ט"ו בשבט לפני שנים רבות, כאשר הייתה גננת במושב הצעיר שבעמק. עצי החורשה הקטנה לרגלי הרי נצרת המשיכו לשלוח למעלה והצדה ענפים ועלים ולזכור את הידיים הקטנות של פעוטי החלוצים, שנטעו אותם בחגיגיות רבה.

> **אסתר למדה בשקידה בסמינר, היא השתלמה אצל הגננת הדגולה טובה חסקין בתל אביב, אבל היא לא למדה להפעיל גן שאין בו צבעים ועפרונות. אין ניירות ואין מספריים, אין ספרים ומשחקים. אין רהיטים. בגשם ובבוץ היא נושאת על ידיה את הילדים הקטנים החוצה, לבית השימוש המרוחק. מחפשת את המשלוח שמגיע מדי פעם למושב מה"משביר", אולי תוכל למצוא אריזה ריקה או נייר שאפשר לצייר עליו**

תל עדשים. האימהות נאלצו לעבוד בשדה ולא היה מי שישמור על הקטנים

צילום אוויר: אסף צ'

אנדרטת הראשונים במושב. אפשר להפקיד בידי הגננת שרה את דור העתיד

צילום: יהודית גרעין–כל

מן הזיכרון

הגן בתל–עדש

הסיפור, "ילדים, אפרוחים, עכברים וגננת אחת בצריף", נכתב על פי זיכרונות אסתר ראובנית ושרה גבעולי. תמיכה לדברים נמצאת בפרטים שמסרה בהרצאה דוקטור סמדר סיני, חוקרת נשים ומגדר בתקופת היישוב ובשנותיה הראשונות של מדינת ישראל, על הגננת אהובה נובקובסקי–ישראלי, שהגיעה לקבוצת "השומר" בתל–עדש בסוף שנת 1919.

נובקובסקי–ישראלי ניהלה במקום "בית יום משותף לילדים" ובו טיפלה ב–14 ילדים בגילים שונים, רובם יתומים מאב, חינכה ולימדה אותם. אלה היו בני משפחות "השומר" שעזבו את הגליל העליון. כאשר מצב הביטחון השתפר, שבו המשפחות לכפר גלעדי.

אבי ואבינועם והחברים בהיאחזות אלטגור

האנדרטה באלמגור. נחנכה באוגוסט 67', ארבע שנים לאחר נפילת אבינועם ואבי רייף

שניים משלושת הנח"לאים שיצאו עם ליל לסגור את המים בכרם היישוב הצעיר נהרגו מאש סורית. הקמת האנדרטה לזכרם הפכה אצל הפסל מרדכי כפרי מנהלל לייעוד, ועד שמילא אותו נוספו חמישה שמות לרשימת הנופלים. 50 שנים ל"תל חי של המושבים"

כתבה וצילמה: דפנה מאור, מושב רמות *

בליל 19 באוגוסט 1963 (כ"ט באב תשכ"ג), לפני מעט יותר מ־50 שנה, עלו שלושה חיילים, אבי, אבינועם ונ־סים, על טרקטור וירדו בדרך שבין הטראסות וסלעי הבזלת לסגור את ברז המים בכרם של היאחזות הנח"ל אלמגור, במדרונות רמת כורזים, מצפון לכינרת. בדרכם לעלות להיאחזות נתקלו במארב של חיילים סורים, שפתחו עליהם באש. אבי ואבינועם נהרגו מיד. נסים הצליח לרוץ בעיקוף גדול, לעלות על הסלעים ועל הטראסות ולהגיע בשלום למחנה.

היה זה לילה שבו קיווה עידו, מפקד המקום, להצליח לישון. הוא היה בבית הורי חברתו בנהריה. שוטרים העירו אותו באמצע הלילה ומסרו לו הודעה מפיקוד הצפון: שניים מחייליך נהרגו. עידו לבש את מדיו, עצר ברחוב רכב צבאי, איים על נהגו בעוזי ואילץ אותו להסיעו ליישוב.

בשנת 65' התאזרחה ההיאחזות, שהיי־תה אז מספר מבנים באזור שומם, כולו סלעי בזלת שחורים, והפכה למושב אלמגור. היה זה מחנה בודד על הקצה המזרחי של הגליל התחתון, מעל עמק הבטיחה, מול הצבא הסורי. 50 או 60 בחורות ובחורים צעירים, שמחים, מגד־לים עגבניות, תירס, כרם. רואים עצמם אזרחים ושוכחים שבעצם הם חיילים.

מי שזכר וחש באחריות הכבדה לביט־חונם היה עידו המ"פ. קצין צעיר, בן 20, שנשלח לפקד על חיילים החיים ומת־נהגים כאזרחים. ביום עובדים ובלילה שרים, רוקדים וישנים בעמדות. עידו היה לוקח נשק ומסייר סביב העמדות והגדר, שומר על החיילות והחיילים שלו הנמים את שנתם.

כמו עידו, הרגישו גם "קיקו" (עמוס גרעין־כל) וגיורא אשכנזי. כולם קצינים צעירים, בקושי בני 20, שנשלחו למקום שכוח אל ללא הכנה מספקת, ללא חפי־פה רצינית, לפקד על חיילים שעוסקים בגן ירק והמדים שלהם כוללים מכנסיים קצרים וכפכפים.

האחריות הביטחונית הייתה כבדה. מפקדת הגדוד, האחראית על המקום, ישבה בבסיס בצמח, אבל הייתה בעצם מנותקת מהם. היישובים הקרובים ביותר, קיבוץ עמיעד והמושבה ראש פינה, היו רחוקים. נראה שהצבא שכח את קיומם. כאשר הגיע פעם אלוף הפיקוד לביקור, הוא לא התעניין בחיילים, הוא יצא לצוד חזירי בר.

החיילת נעמי ממושב ביצרון (נעמי בלומנטל, לימים חברת כנסת), חברת גרעין "שכטר" ביודפת, שירתה בהיאח־זות. הייתה לה תודעה ביטחונית מילדו־תה. היא ניסתה לשכנע את חבריה שא־סור לישון בעמדה בזמן השמירה, אבל טענותיה לא הרשימו ולא עוררו. הא־ויר, האווירה הבדידות והנעורים גרמו לכך שכל מ"פ מתוסכל מבחינה ביטחו־נית יצא מאלמגור מאוהב, צמוד לחיילת, טוראית או סמלת מההיאחזות.

מאיה (מאיה בר־הלל, היום פרופ־סור לפסיכולוגיה) לא התכוונה להגיע לאלמגור. חברי הגרעין שלה, גרעין של "הצופים", הגיעו להיאחזות בטיול פרידה לקראת פירוק. חבריו נשלחו למקומות שונים. מאיה סירבה לצאת לשירות ללא תשלום (של"ת) ועל כן נשלחה כעונש למקום ששבה את לבה בטיול, לאלמגור. היא התחילה את חייה במחנה בודדה בחדר מרוחק ותוך ימים ספורים כבר הייתה חלק מחבורת בנות עליזות של גרעין "שיזף". רותי גלבוע

1963, מבט מכורזים אל הירדן והגולן.
הנוף שראו אז חיילי הנח"ל בהיאחזות
צילום: רותי גלבוע

הטקס ליד האנדרטה.
פגישות נרגשות וחיבוקים

בכלל התכוונה להגיע לערבה, אבל את הגרעין, שהיה מיועד לעין יהב, הובילה רוני להיאחזות שבגליל.

רוני (רוני ישי, היום ד"ר להיסטוריה) מנהלל לא השלימה עם האפור ועם הצ־הוב העגומים. היא החלה לשתול ולטעת. הביאה מקיבוצי עמק הירדן שלוחות של דשא, והחברים נרתמו לעזור. הם סיקלו אבנים, חבשוש חרש, שתלו דשא והשקו, נטעו עצים ושיחים והנוי הלך ופשט עד אשר עמדה לפניהם היאחזות ירוקה ופו־רחת. היום מכסים את המדרונות עשרות דונמים של מטעי מנגו.

לאחר נפילתה וחורבנה של המושבה משמר הירדן במלחמת העצמאות, פנה שר המשטרה בכור שטרית לרמטכ"ל יגאל ידין והציע ליישב את השטח שבין ימת הכינרת לימת החולה. אולם ידין הסביר שאי אפשר ליישב את האזור, כי כולו שממה וסלעי בזלת. הגינה של רוני לפני 50 שנה ומושב אלמגור של היום הם הוכחה שאפשר לחיות במקום ירוק, פורח ומוצל גם בשממת האבנים השחורות.

באוגוסט 1963 נפלו אבי ואבינועם ובספטמבר כבר היו נציגי תנועת המו־שבים אצל הפסל מרדכי כפרי בנהלל. הם ביקשו אנדרטה לזכר הבנים, אנדרטה שתהיה "תל חי של המושבים". רחל ומר־דכי כפרי סיירו באזור כורזים והדולְמֶנים העתיקים (גלעדים פרהיסטוריים) משכו את לבם.

"דבר הקמת האנדרטה הפך אצלי לייע־עוד", כתב כפרי לנציג תנועת המוש־בים בנובמבר. "מפעל זה הוא הרבה יותר מהמלה אנדרטה, מצבת זיכרון. הנני מרגיש שאוכל להתעלות במשימה גדו־לה זו הקשורה בשני צעירים אלה שנפ־לו. בנופלם עוררו, נגעו ופגעו בלבה של אותה תנועה שקוראים לה תנועת המו־שבים".

האבנים המתאימות נמצאו באזור חלסה (הלוא היא קריית שמונה). בדצמבר כבר הוסעו שלוש אבני בזלת ענקיות לתוך חצרו של כפרי בנהלל. האבן הרביעית, הגדולה מכולן, הוצבה בחצר "סולל <<<

> **הפסל מרדכי כפרי: "דבר הקמת האנדרטה הפך אצלי לייעוד. מפעל זה הוא הרבה יותר מהמלה אנדרטה, מצבת זיכרון. הנני מרגיש שאוכל להתעלות במשימה גדולה זו הקשורה בשני צעירים אלה שנפלו. בנופלם עוררו, נגעו ופגעו בלבה של אותה תנועה שקוראים לה תנועת המושבים"**

machita106@gmail.com

אחרי החגים זה עכשיו

תמו הימים שהחלו בבקרים מפוהקים עם קפה ועיתון במרפסת, היפרדו משנת הצהריים ומה בטלה. כל מה שנדחה לאחרי החגים מרים את ראשו בעת ודורש להיעשות. וזה הזמן הטוב ביותר לשינוי

לוח ההנצחה שחצב כפרי באנדרטה: למטה – לוח שנוסף לגלעד עם שמות הנופלים. מאז נפילת השניים עד הצבת הגלעד נהרגו שני חיילים נוספים ושלושה עובדי קק"ל

בונה" בחיפה. במשך שנתיים הוציא מרדכי מכל אבן את הפנימיות שלה, כפי שהסביר. את האבן הרביעית, הגדולה ביותר, עיבד בחיפה. לשם כך נסע יום־יום באוטובוס לעבודת היצירה. בנהלל עיצב בחמר את דמויות הנופלים וקבע אותן על קיר בית המלאכה. מעל שנתיים עבד ועיבד, חצב ופיסל ויצר אנדרטה ובה חצובות שתי דמויות המסמלות את עבודת האדמה ואת הגנת המקום.

בעוד האנדרטה צומחת מתוך סלעי הבזלת בנהלל, באלמגור המשיכו בעבודות סיקול והכשרת הקרקע. שמואל לוי, חייל בחיל ההנדסה, נורה ונהרג במארס 1965 בעת שעבד על טרקטור באדמות כורזים. במאי אותה שנה נהרגו ממוקש סורי עמיקם שמאי ופטר פביאן, עובדי קרן קיימת לישראל שעסקו בהכשרת אדמות המקום. בקיץ קיבל מרדכי כפרי חדר בהיאחזות ועבר על הצבת ארבע האבנים יחד במקום. באותם ימים נהרגו ממוקש סורי יהושע לוי, עובד קק"ל, והחייל ששמר עליו, חיים פרץ.

הדולמן הראשון במדינת ישראל נחנך באוגוסט 67' בכניסה למושב אלמגור, ארבע שנים לאחר נפילת אבינועם אבנשטיין, בן מושב גבעת חיים, בוגר בית הספר החקלאי "הכפר הירוק"; ואבי רייף, בן מושב גבעת ח"ן, בוגר בית הספר החקלאי "כדורי". גובהו שבעה מטרים ומשקלו 80 טונות. בתוך האנדרטה נקבעו שני לוחות זיכרון, הראשון נחקק על ידי כפרי, לזכרם של אבי ואבינועם. השני נוסף לזכרם של שני החיילים ושלושת עובדי קק"ל שנפלו גם הם על אדמות כורזים.

בסוף חודש אוגוסט השנה, במלאת 50 שנים לנפול חבריהם, התאספו במושב אלמגור חברי הגרעינים שחיו כאן לפני חמישה עשורים. גיורא המ"פ ונירה אשתו, אז הסמלת של הבנות, יחד עם בני המשפחות של הנופלים וזהבה פרל, הארכיונאית של אלמגור, מצאו והזמינו את הסבים של היום שהיו אז צעירים, אידיאליסטים, מסקלים אבנים, נוטעים בטראסות, שרים וישנים (בשמירה).

ליד האנדרטה, בצל עצי שיזף ענקיים, היו פגישות נרגשות והיו חיבוקים. ערכו טקס נוגע ללב והציבו שלט המספר על הנופלים. על הדשא שרוני שתלה עם הנח"לאים, ליד בית התרבות של המושב הקרוי על שמם של אבי ואבינועם, סיפרו וזכרו עם הד"ר יצחק נוי. נסים, היחידי שניצל באותו לילה לפני 50 שנה, הלך לעולמו. הפסל מרדכי כפרי נפטר בנהלל בשנת 2001. אבל חברי מושב אלמגור וחברי הגרעינים "ניר חן", "שיזף" ו"קלע" ו"השכטרים" והאחרים היו וזכרו את כולם.

שיר נפלא של אהוד מנור מנחה אותנו בתקופה של אחרי החגים:

הקיץ
בא אל קצו
זו כבר ארצו
של איש הסתיו.
.....
יש עוד תפילת
לב חרישית
אחרי החגים
נתקן את המשגים
ונתחיל מבראשית.

"אחרי החגים" הפך לביטוי שגור בפי כל שמסמל דחיינות. אולי כי זה טבע האדם, לשרטט לעצמו איזה קו גבול שהוא מרשה לעצמו להיות קצת רופס עד שיגיע אליו. והקו הזה, בהתערבות אלוהית, שורטט עבורנו ביום האחרון של חגי תשרי. אם נדובב את הקו הזה אני מניחה שהוא יאמר: "או־קיי, אני מבין אתכם. למי יש כוח לחשוב על התחדשות כשעור סיר של בקר מונח על השולחן וכשעוד קבלה מהסופר מתארכת עד כדי כך שניתן לכסות אתה את שולחן החג? אבל זהו, עד כאן. אני פה ותתחילו לשים לב אליי".

נראה לי שלכולנו כדאי וחשוב לזכור, ש"אחרי החגים" יכול לשמש גם מס שפתיים לשאלה "מתי"? ולצפון בתוכו את המשמעות "לעולם לא". אני, מכל מקום, מוצאת במושג השגור הזה לגיטימציה לאתנחתה ולצבירת כוחות לפני שינוס מותניים ומילוי משימות אליהן התחייבתי "לפני החגים", ומשתדלת לא לשכוח שיש בו הבטחה להתחדשות שתקרה אם אעשה צעד לקראתה.

עבורי, "אחרי החגים" אומר שמחר בבוקר אני חוזרת לשגרת "Sunday blues" ("דיכאון (בלוז) יום ראשון"). כל אם לחייל, לחיילת, למכיניסט או לש"ש מכירה את הבלוז הזה. הילדים קמים בבוקר יום ראשון, לאחר בילוי מוצ"ש, וחצי רדומים הם שמים פעמיהם לבסיסיהם השונים. בנוסף, החופש של הצעיר נגמר, וגם אם קיבל אישור לראות היום את הדרבי המדרידי, הוא צריך מחר לחזור ולכבוש את כיסאו בבית הספר. מבחינתי, זה אומר לזכור שיהיה לחם לסנדוויץ' שלו ולשבת לו קצת על הווריד בכל מה שקשור למתמטיקה.

תקופת אחרי החגים דורשת להתחיל לנהל סדר יום יעיל יותר. לומר "להתראות" לבקרים המפוהקים עם הקפה והעיתון במרפסת, שמתמרחים לכיוון ארוחת הצהריים ושנת הצהריים שלאחריה, להיפרד מבהייה בסדרה התורנית בטלוויזיה בשעות הבוקר, לומר "שלום" לבטלה. כן, כמו רוב מכרַיי, גם אני אמרתי לחלק מהמשימות שלי: "שבו בצד וחכו בסבלנות"... או בעגה המוכרת יותר "אחרי החגים".

ובכן חברים, "אחרי החגים" זה עכשיו! ימיה העליזים של הדחיינות הסתיימו והגיע הזמן ליעילות. כל מה שדחיתי (וזה די הרבה) לאחרי החגים מרים את ראשו כעת ודורש להיעשות. הייתי מפרטת לכם קצת יותר מה דחיתי – אבל אדחה זאת לפעם אחרת.

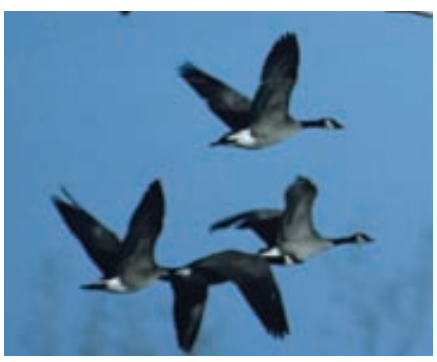
ראשון ברשימה של אחרי החגים עומד ומאיים החוג ההוא שסיפרתי לכם עליו. נכון, קשה להיסחב לשם עם כל עודפי הקלוריות שקנו להם שביתה בגופי וניוונו את אחרוני שרירַיי האתלטיים (חוץ משריר הפה – הוא מתפקד תמיד ובכושר טוב), אבל אין ברירה: אפשר לנסות לחזור לכושר יחסי או להודות בפני עצמי שהגיל והעצלות הביסו אותי והכורסה הרוויחה אותי.

במקביל, הגיע הזמן להתקדם בכל מה שקשור לעבודה – וזה ממש קשה לי. דמיינו לרגע תלמיד בתיכון קופץ משמחה כששיעור תנ"ך מתבטל. עכשיו דמיינו סטודנט באוניברסיטה שהמרצה שלו לסטטיסטיקה שוכח להגיע. עכשיו תדמיינו אותי (או אתכם) כשאחד מחגי תשרי המבורכים נפל לנו על יום עבודה... נכון שההבדל לא כזה גדול? כנראה שיש דברים שלא עוברים עם הגיל.

התחלתי עם שיר של אהוד מנור, אסיים בשיר אחר שלו:

"בשנה הבאה
נשב על המרפסת
ונספור
ציפורים נודדות"...

אם כבר הספקתם להכיר אותי קצת, אתם בטח מנחשים שאני בעד רביצה במרפסת וספירה של ציפורים נודדות. אבל יש לי עצה עבורי וגם עבורכם: לא להירדם בציפור ה־16. אין תקופה מתאימה יותר מ"אחרי החגים" כדי להתנער ולעשות משהו טוב למען עצמנו.

להקת ציפורים נודדות. השנה הבאה כבר כאן

קפץ לברודוויי

הסופר מאיר שלו, יליד "המושב העגול" נהלל המתגורר היום במושב אלוני אבא, הוזמן לקיבוץ הזורע לכבד בנוכחותו הצגת ילדים שנעשתה על פי ספרו. "הגשם של סבא אהרון" (2007) הועלתה בסוכות שלוש פעמים על ידי חברי וילדי הקיבוץ.
בסיום ההצגה, קיפץ הסופר המפורסם, על מכנסיו הקצרים, אל הבימה, בירך את העושים במלאכה והחמיא להם, ובעיקר לבימאית דניס שמע: "חשבתי שאני בא להפקה מקומית והתברר שנחתתי בברודוויי"...

צילום: רננה ברקאי

אלברט בן-שימול חוגג 75 בתערוכה חדשה, בתאריך היסטורי ■ מאיר שלו הופתע מרמת הביצוע של "הגשם של סבא אהרון" שראה בסוכות

יום הולדת אחר

צילום: מתוך אתר האמן

בדיוק ביום הולדתו ה-75, ב-6 באוקטובר, ובמלאת 40 שנה למלחמת יום הכיפורים, נפתחת תערוכתו של הצייר הידוע אלברט בן-שימול, ממושב בורגתה (לב השרון).
במלחמת 73', שפרצה ביום הולדתו ה-35, בן-שימול, בוגר אדריכלות ובינוי ערים בטכניון ומשנת 1965 עד 2001 אדריכל ומתכנן ערים בתל אביב, היה מהנדס מקלטים. אבל היה לו תפקיד נוסף: "שירתתי חודשיים בחצי האי סיני, בצנזורה הצבאית, והקפדתי שעיתונאים מ'פארי מאצ', העיתון הפאריסאי, לא יכתבו דברים שיכולים לפגוע בכוחותינו".
הוא התחיל לצייר במרוקו בגיל שש ובגיל 15 כבר הציג בתערוכות וזכה בפרסים. "היה לי המזל ללמוד ציור אצל מלאני דה רוטשילד, פליטה מצ'כוסלובקיה במרוקו". ב-1957 עלה ארצה. "כל הציורים שלי נשרפו בשריפת מטעני העולים בנמל חיפה. זה היה אירוע טראומטי ולא ציירתי שנים רבות. בשנת 1975 חזרתי לצייר".
בן-שימול יודע שמונה שפות, כמעט כולן על בוריין: עברית, ערבית (יליד קזבלנקה במרוקו), צרפתית, איטלקית, אנגלית, ספרדית (היה שליח עלייה של הסוכנות בתקופת השלטון הצבאי), פורטוגזית ולאדינו.

מה עשית בחגים, התכוננת לתערוכה?

"רק ישבתי וציירתי, אני כבר לא כל כך נייד, אני מצייר כל יום שעתיים-שלוש ומתמחה בציור בעלי חיים, שזה גם נושא תערוכתי, 'יופיו של החי'. התערוכה תתקיים לפחות חודשיים. זה נושא שתמיד מלהיב את הקהל.
"בבית אני מגדל תרנגולים מזן 'בלדי', כלבים וחתולים, אותם אני מצייר, אבל גם אוהב לצייר סוסים, פלמינגו, דובה על גוריה ועוד. הציורים מתחלקים בין צבעי מים על נייר או שמן על קנבס."

יש לך איזו כוונה מאחורי ציור בעלי חיים?

"אני רוצה שיכבדו את החיות, זאת מעין הגנה על בעלי חיים, כמו ש'צער בעלי חיים' עושים".

היה לך במושב שכן מפורסם, אמן גם הוא - יגאל תומרקין.

"נכון, הייתי בקשר אתו. הסתדרתי אתו, למרות שהיה סוער... היום הוא חולה מאוד, כבר לא מגיע לסטודיו בבורגתה".

ציור: אלברט בן-שימול

amramklein@yahoo.com עמרם קליין

מי המנדס ומי העובד הסוציאלי?

א. מי שר החקלאות שבהונתו הארוכה ביותר?
1. אריק נחמקין.
2. חיים גבתי.
3. יעקב צור.
4. שלום שמחון.

ב. מי השר שהחזיק בתיק החקלאות במשך הזמן הקצר ביותר?
1. פנחס לבון.
2. ציפי לבני.
3. אהוד אולמרט.
4. אהרון ציזלינג.

ג. מי שר החקלאות שהוא בעל השכלה אקדמית בעבודה סוציאלית?
1. יעקב צור.
2. שלום שמחון.
3. אהרון אוזן.
4. זאב בוים.

ד. מי מבין שרי החקלאות הוא מהנדס חשמל ואלקטרוניקה לפי הכשרתו?
1. אהוד ברק.
2. אריק שרון.
3. יאיר שמיר.
4. חיים רון.

ה. מי שר החקלאות ששימש לפני כהונתו גם בתפקיד מנכ"ל משרד החקלאות במשך שמונה שנים?
1. חיים גבתי.
2. אריאל שרון.
3. שלום שמחון.
4. ישראל כץ.

טריוויה למתקדמים

ו. מה האתר יוצא הדופן, מבחינה גיאוגרפית?
1. בת חפר.
2. גת חפר.
3. הוד חפר.
4. רמות חפר.
5. שער חפר.

פנחס לבון

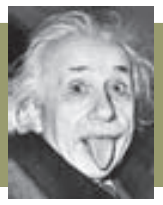
אהרון אוזן
צילום: אתר הכנסת

תשובות:

ה – 1. חיים גבתי: שימש כמנכ"ל משרד החקלאות במשך 8 שנים (1940–1948) ולאחר מכן כיהן כשר החקלאות בממשלות בן גוריון (1955–1959) ולוי אשכול (1963–1969).
ד – 1. אהוד ברק: בהיותו חבר כנסת בשנות ה־90 של המאה הקודמת הוא למד הנדסת חשמל ואלקטרוניקה בטכניון.
ג – 3. אהרון אוזן.
ב – 2. ציפי לבני.
א – 2. פנחס לבון: בהיותו חבר הכנסת הראשון מטעם מפלגת הפועלים הצעירים (1944–1945) ולאחר מכן כיהן כשר החקלאות בממשלות בן גוריון, שרת ואשכול בין השנים 1955–1969.

תשבץ היגיון מס' 52

amosquitoz@gmail.com עמוס צימרמן ©

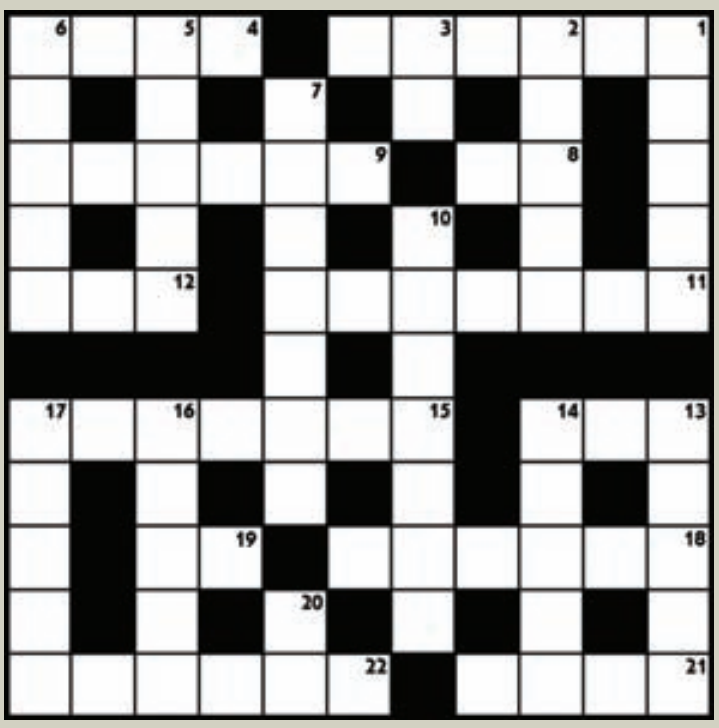
4 אונות

מאוזן:

1. תוחקרה לגבי הלורד של ונוס, למשל (ש) (6); 4. אחד הכלים על הלוח זז וקנה לו אוהדים שרופים (4); 8. ראו 19 מאוזן; 9. בשובו של זה ששרף עבורה קלות נרגיש את הנטייה הכללית (3,3); 11. קבוצת השיוך של תובע הבורא (7); 12. חבורה שעולים אליה לרגל (3); 13. הנעל הגבוהה תשוב עם עיוות (3); 15. שיתף את הנישא בסודו על מנת ליצור אצלה דפוס פעולה קבוע (7); 18. יאיר לא טעה בת"א (כ"ח) (6); 19. (עם 8 מאוזן) איזה נחל מבצע חיפוש? (ש) (4); 21. התמודדו איתו בהצלחה כשהתרחש (ש) (4); 22. האציל שלפנינו זכה במקום שלישי (6)

מאונך:

1. הצליל העוצמתי זכה לטיפול רציף (5); 2. שיפור האיכות בחשד רוגז (5); 3. (עם 20 מאונך) למד כלבלב לחיות במקום אחד קבוע (4); 5. באמצעות משקה אלכוהולי הוא הגיע למצב שהוא לא לבוש (כ"מ) (5); 6. צדיק נותן חיים למה שגדל בגן (5); 7. הצאר חלם על טובי בנינו ובנותינו (4,3); 10. המנגל הרחיק מעליו את הנורות התלויות (7); 13. כלכול שור שברק אם מתאים לו (5); 14. איבדת אותה לתמיד בעודך משוטט (5); 16. השיר הבא נקרא "מטבע ובוסתן" (5); 17. עשה כאן את צעדיו הראשונים בהמרה (5); 20. ראו 3 מאונך.

תשובות לתשבץ מס' 51:

מאוזן: 1. הוזמנה; 4. עמעם; 9. גלמודה; 11. חלזונות; 12. גבת; 13. שבת; 15. מינימום; 18. לוחשים; 19. דודו; 21. חצרן; 22. קודקוד.

מאונך: 1. הפריח; 2. זירוז; 3. נורה; 5. מדורג; 6. משהקת; 7. עלי תאנה; 10. מנומסים; 13. שילוח; 14. תתחבר; 16. מלוקק; 17. מנוקד